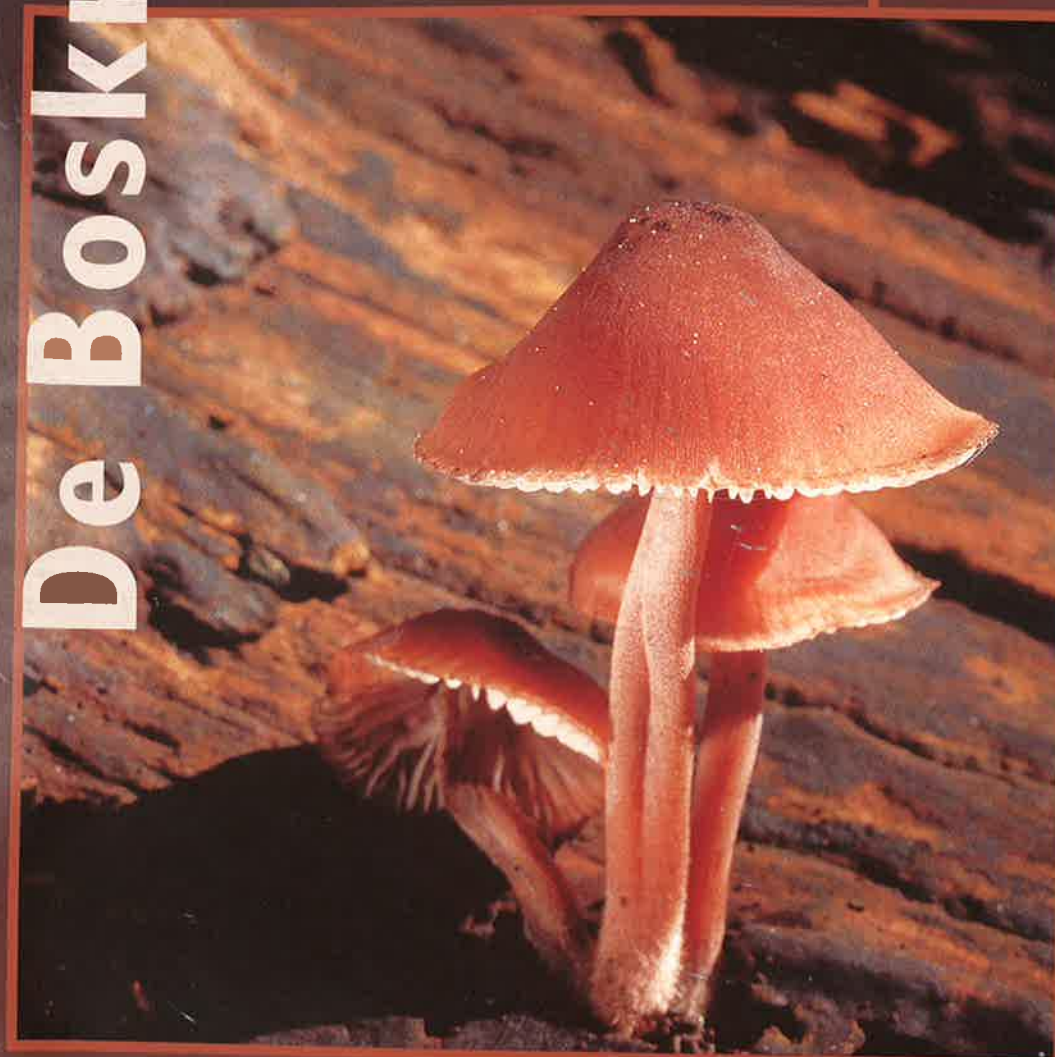

De Boskrant

tweemaandijks tijdschrift • november-december • 31ste jaargang nr. 5 • ISSN 0773 137 X
Afgifttekantoor: 9090 Melle 1

Mededelingsblad van
Vereniging voor Bos in Vlaanderen

November
December
2001

VBV

Mededelingsblad van 'Vereniging voor Bos in Vlaanderen'

Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode

tel.: 09 252 21 13 fax: 09 252 54 66 e-mail: vbv@rug.ac.be webpagina: www.vbv.be

tweemaandelijks tijdschrift – verschijnt 5 maal per jaar

november-december • 31ste jaargang nr. 5

ISSN 0773 137 X • Afgiftekantoor: 9090 Melle 1

Werken mee aan dit nummer

Hans Beeckman, Griet Buyse, An De Schrijver,
Danny Maddelein, Hans Scheirlinck,
Lut Slembrouck, Valérie Trouet, Nancy Van Camp,
Pablo Van Schel, Pieter Van Vooren.

Eindredactie

Dries Gorissen, Inge Serbruyns,
Geert Van Kerckhove.

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds toegezonden worden naar het adres van de vbv. Zij zullen voor publicatie aan de redactieraad worden voorgelegd. Gedeeltelijke of gehele overname is steeds toegelaten mits bronvermelding.

Bijdrage

Lidgeld + Boskrant: 550 fr.
Lidgeld + Boskrant + Groene Band: 650 fr.
Lidgeld student + Boskrant + Groene Band: 350 fr.
Te storten op rekening 448-3605351-56

Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

Foto voorpagina: Paddestoelen

© Nobert Huys, Fennec-Films

Editoriaal	1
Tropisch Bos	2
Miombo woodland	
in zuidelijk Afrika bedreigd	2
Thema-avond "Brandhoutproblematiek"	8
De jaren 90	9
Boompje wordt groot	9
23ste Week van het Bos	13
Studiedag beheervisie	13
Beleid	15
Bosmemorandum 2001	15
De Praatstoel	19
Interview voorzitter Bart Muys	19
Tropisch Bos	23
Unit bossen van WWF-België op terrein	23
Uit de vereniging	25
Bossanova	25
Verzuring in Vlaanderen	26
Studiedag Bosomvorming	27
Winnaars zomerzoektochten	28
Fuif Tropisch bos	29
Boekbespreking	31

De door U meegedeelde en op het verzendetiket afgedrukte persoonsgegevens, werden opgeslagen in een bestand dat beheerd wordt door onze vereniging. Ze worden uitsluitend gebruikt voor verzending van onze tijdschriften, documentatie en informatie m.b.t. onze vereniging. U heeft recht op inzage van uw persoonlijke gegevens en kunt hiervan altijd verbetering vragen. Bij het openbaar register kan altijd aanvullende informatie worden bekomen.

wet van 8/12/92
ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Ontbossing in Vlaanderen

De 23ste editie van de Week van het Bos ligt inmiddels achter de rug. Duizenden schoolkinderen en wandelaars trokken opnieuw richting bos. De overheid spaarde kost nog moeite om alle bosliefhebbers te overtuigen dat het eigenlijk wel goed gaat met het Vlaamse bos. Maar wordt Vlaanderen inderdaad steeds groener? Traditiegetrouw maakte de vbv de bosbalans van het voorbije jaar in het Bosmemorandum (zie pag. 15-18).

Begin dit jaar bevestigde de boskartering datgene wat de vbv al jaren aanklaagt: ontbossing is in ons bosarm Vlaanderen nog steeds een actueel probleem. De voorbije tien jaar verdween er maar liefst 6.000 ha bos (= anderhalf keer de oppervlakte van het Zoniënwoud!). Dit komt overeen met een ontbossingssnelheid van meer dan 3 voetbalvelden per dag! Dat er in de toekomst nog zal ontbost worden in Vlaanderen staat als een paal boven water. Nog duizenden hectare bos zijn gelegen in 'harde bestemmingen' en daardoor bedreigd. Hoewel er een duidelijke maatschappelijke consensus is dat een deel van deze 'zonevreemde bossen' moet 'geregulariseerd' worden, wil geen enkele overheid hier haar verantwoordelijkheid opnemen. Concrete dossiers in Kaprijke, Kapellen en Houthalen zijn schrijnende voorbeelden van deze dubbelzinnige houding.

Voor het eerst sinds lange tijd is er in Vlaanderen het voorbije jaar meer bos bijgekomen dan verdwenen. Een kentering in de Vlaamse bosgeschiedenis! Maar als we het huidige bosuitbreidingstempo aanhouden, zal het echter nog jaren duren vooraleer we opnieuw de bosindex van 1990 hebben bereikt. Nochtans heeft het Vlaams Parlement de uitvoerende macht opgelegd om tegen 2007 10.000 ha extra bos aan te leggen. Er is dus dringend nood aan een aantal structurele maatregelen om ook in de komende jaren de uitvoering van de bosuitbreidingsplannen te garanderen. Maatregelen die werden aangekondigd zoals een ondersteuning van lokale besturen voor de verwerving van gronden voor bosuitbreiding of een concrete uitwerking van de subsidieregeling voor het bebossen van landbouwgronden zoals voorzien in het Plattelandsontwikkelingsplan zijn tot op heden in de planfase blijven steken.

Gedaan met oeverloos palaveren! We moeten de planfase afronden en overgaan tot concrete realisaties op het terrein. Heel veel partners (gemeenten, verenigingen, scholen, bedrijven en zelfs sommige landbouwers) staan te trappelen om mee te werken aan deze ambitieuze doelstelling. Het geslaagde samenwerkingsverband tussen de vbv, de Kristelijke Beweging van de Gepensioneerden en de afdeling Bos en Groen bewijst dat bosuitbreiding meer is dan het verwerven van grond en boompjes planten. Het is uitgegroeid tot een maatschappelijke beweging waarin iedereen zijn steentje wil bijdragen.

HANS SCHEIRLINCK
Waarnemend Directeur vbv

Het miombo woodland in zuidelijk Afrika bedreigd

PIETER VAN VOOREN, VALÉRIE TROUET EN HANS BEECKMAN

Afrika kent een grote landschappelijke diversiteit. Eén van de meest kenmerkende landschappen is een open of licht bos: het *miombo woodland*. Het miombo woodland bedekt in zuidelijk en centraal Afrika ongeveer de helft van de totale oppervlakte: meer dan 5 miljoen vierkante kilometer. Er wonen ongeveer 100 miljoen mensen die het miombo woodland gebruiken als bron voor hun dagelijkse behoeften aan onderdak, voeding en energie. Dit vegetatietype speelt dus een belangrijke rol, zowel op ecologisch als op economisch vlak. Maar door de toenemende bevolkingsdruk en de daarmee samenhangende degradatie van het bos komt dit steeds meer in het gedrang.

Het miombo ecosysteem

Het miombo woodland is een open bostype. De kronen van afzonderlijke bomen raken elkaar juist en laten zo voldoende licht door voor een struiklaag en een dichte graslaag. Het is eenvoudig te onderscheiden van andere woodland-types door de dominantie van het *Brachystegia* genus waaraan het vegetatietype zijn naam dankt (de Bemba benaming voor het genus is miombo). Ook de genera *Julbernardia* en *Isoberlinia* kunnen dominant zijn. Deze drie dominerende soorten behoren allen tot de familie van de leguminosen, subfamilie *Caesalpinioideae*. Ze zijn gekenmerkt door een extreme neiging om bij elkaar te groeien en zelden in andere vegetatietypes voor te komen. De kroonlaag kent hierdoor een lage diversiteit en een relatief uniforme structuur. Toch is de algemene plantensoortenrijkdom relatief hoog met een geschatte houtige planten flora van 650 species.

De 1.000mm-isohyeet vormt de scheidingslijn tussen de twee subtypes die het miombo woodland verdelen. De bomen van het *vochtig subtype* bereiken meestal een hoogte van 15 meter of meer. De soortenrijkdom is groot en alle dominerende soorten van het miombo woodland komen er voor. *Droog miombo woodland* wordt gekenmerkt door minder hoge bomen en de floristische samenstelling is armer dan in het vochtig miombo woodland.

In beide subtypes zijn de meeste boomsoorten bladverliezend of halfbladverliezend (waarbij bladval en bladvorming slechts door enkele weken van elkaar gescheiden zijn).

Waar het miombo woodland vroeger een rijke fauna aan antilopen, olifanten en zelfs roofdieren herbergde, is deze tegenwoordig door jacht volledig uitgeroeid. Enkel in de nationale parken, die dikwijls grotendeels bedekt zijn door miombo, is de oorspronkelijke rijkdom van de fauna terug te vinden.

Dieren die het wel goed doen in de miombo-regio, zijn de termieten. Termieten hebben plaatselijk een belangrijke invloed op de bodemgesteldheid. Ze brengen uitgespoelde kleideeltjes terug naar de oppervlakte en kitte ze aan elkaar met organisch materiaal. De porositeit en de watercirculatie worden bevorderd door hun ondergrondse kamers en gangstelsel. Door de consumptie van organisch materiaal en bladresten is een termietenhoop een verzameling van uitwisselbare kationen. Een verlaten termietenhoop is, door de hoge nutriëntenrijkdom, na herkolonisatie veel soortenrijker dan het omgevende miombo woodland. Op deze manier krijgt het miombo woodland haar heterogeen karakter.

Gemiddeld komen in de miombo-regio 5 à 6 termietenheuvels per hectare voor. Dit aantal is zo stabiel dat zelfs in bepaalde regio's door de lokale bevolking, traditiegewijs, een

oppervlakte eerder aangeduid wordt in aantal termietenheuvels dan in hectares. Zo zal een boer in de noordelijke regio van Zambia een gebied bezitten met 12 termietenheuvels, eerder dan een gebied van 2 hectares.

De natuurlijke vijandige omgeving van het miombo woodland

De miombo-regio wordt gekenmerkt door een tropisch nat- en droog-klimaat (dwz. een droog seizoen van langer dan 5 maanden, gevolgd door een regenseizoen). De gemiddelde jaarlijkse neerslag van 500 tot 1.400 mm valt van november tot maart of april, maar deze periode en de verspreiding binnen de periode kunnen heel onregelmatig zijn. In het algemeen daalt de jaarlijkse hoeveelheid neerslag van noord naar zuid. De gemiddelde jaarlijkse temperatuur varieert tussen 18° en 24° C en is sterker afhankelijk van de hoogte dan van de breedteligging. Op basis van de neerslag en de temperatuur worden drie seizoenen onderscheiden: heet en droog (september-november), heet en nat (december-maart), fris en droog (april-augustus).

De meest karakteristieke miombo bodems zijn uitgeloozd, zuur en zeer nutriëntenarm. Ze zijn vaak ondiep en stenig, of de wortelzone wordt beperkt door de aanwezigheid van lateriet of een gley horizon nabij het oppervlak.

In miombo woodland komen vaak bosbranden voor, maar de frequentie en intensiteit wordt bepaald door het klimaat en de brandbare biomassa. Warme, droge en windige omstandigheden (september-november) houden een zeer groot risico op bosbranden in. De luchtvochtigheid is dan het laagst, de temperatuur het hoogst en de gemiddelde windsnelheid ligt hoger dan tijdens de rest van het jaar. Doordat ook de maximale bladval in deze periode voorkomt, is er dus meer brandbaar materiaal op het eind van het droog seizoen dan in het begin. Late bosbranden zijn in het algemeen dan ook veel gevaarlijker voor de miombo-vegetatie, dan branden

Pieter Van Vooren bij een termietenheuvel in Solwezi (Zambia).

die vroeg in het droge seizoen plaatsvinden.

De bomen van het miombo woodland doen een beroep op een pleiade aan ecologische strategieën om zich te weren tegen hun vijandige omgeving. Ze produceren buitengewoon hoge aantallen zaden en stellen door dormantie ontkieming uit tot zich gunstige omstandigheden voordoen. De meeste bomen produceren opvallend grote zaden, die de zaailingen voorzien van voldoende reservestoffen om het vestigingsproces door te komen.

Landbouwperceel in het miombo woodland in de buurt van Ndola (Zambia).

Bovendien gaan de meeste boomsoorten één of meer wortelsymbioses aan met ectomycorrhizen of vasculair-arbusculaire mycorrhizen. Zaaillingen worden er onmiddellijk door gekoloniseerd, nog voor de cotyledonen de kans krijgen om zich te ontploegen. De gevormde symbioses bieden de bomen weerstand tegen de lage bodemvruchtbaarheid en de onbetrouwbare watervoorraad.

Vuurresistentie bij miombo-bomen is driedig: planning van groei en reproductie in periodes die minder risico op branden inhouden, bescherming van vitale weefsels tegen de hoge temperaturen die voorkomen bij branden, en tenslotte de mogelijkheid om na beschadiging door vuur vegetatief te herstellen.

Naast deze strategieën, waarbij de bomen preventief te werk gaan, bezitten de miombo-species een uitzonderlijk sterk regeneratievermogen, dat hun toelaat om ook curatief op te treden.

Het tweede leven van de miombo-boom: regeneratie

Regeneratie in miombo woodland gebeurt zowel generatief als vegetatief. Maar bij een zeer zware of totale vernietiging van de vegetatie, zoals na een kaalkap of hevige brand, speelt vooral de vegetatieve regeneratie een belangrijke rol.

De meeste bomen in het miombo woodland bezitten een sterke opslagcapaciteit. Dat is de reden waarom regeneratie van miombo woodland na kapping zo goed als volledig is. De opslagcapaciteit daalt met de leeftijd en de diameter van de boom. Ook de hoogte waarop de boom gekapt is, speelt een rol. Planten die dicht bij de grond worden gekapt produceren minder uitlopers dan planten gekapt op borsthoogte. Stronken produceren veel scheuten die later in aantal afnemen door interscheutcompetitie. Enkel dominante scheuten dragen bij tot de volgende generatie van het her-

groeiende miombo. Vuur kan dit proces versnellen of vertragen. Als een brand plaatsvindt voor de dominante scheut een veilige hoogte heeft bereikt, dan zal het scheutdominantieproces zich terug in de initiële fase bevinden. Er zullen evenveel of meer nieuwe scheuten gevormd worden. Op een moment dat de dominante scheut hoog genoeg is, zal een voorkomende brand zijn concurrenten vernietigen en op die manier een betere groei toelaten aan de dominante scheut.

De mens als bedreiging voor het miombo woodland

Zoals elders in Afrika, kent ook de miombo-regio een hoge bevolkingsgroei (ongeveer 3%) met een snelle toename van de bevolkingsdichtheid als gevolg. Hiermee gaat een verhoogde menselijke invloed op het miombo-ecosysteem gepaard. Deze invloed kan onschuldig zijn, maar kan ook zeer destructieve vormen aannemen (bv. door branden en kappingen).

Branden

Alhoewel het in veel gevallen moeilijk is het doel of de precieze oorzaak van een brand te bepalen, wordt toch aangenomen dat de meeste branden door de mens aangestoken zijn. De functies van branden voor de lokale bevolking zijn zeer uiteenlopend: voorbereiden van het land op landbouw, verzamelen van honing, beheren van grazende dieren, verhogen van de landschapszichtbaarheid, produceren van houtskool, ...

Landbouw

De bodems van droog miombo zijn relatief vruchtbaar en hebben een hoger landbouwkundig potentieel dan de bodems van vochtig miombo. Toch is intrinsiek geen enkele miombo-bodem geschikt voor permanente landbouw. Daarom maken traditionele landbouwsystemen gebruik van een braakperiode na cultivatie, als natuurlijk herstelmechanisme

van de vruchtbaarheid van de bodem. Door de verhoogde bevolkingsdruk worden echter steeds grotere oppervlaktes gekapt en wordt de braakperiode steeds korter. Dit proces verlaagt de bodemvruchtbaarheid, waardoor sneller op zoek wordt gegaan naar nieuwe potentiële landbouwgronden.

Veeteelt

Het potentieel voor veeteelt in miombo woodland wordt verhoogd door de aanwezigheid van zowel houtige als kruidachtige planten. Op het moment dat de voedingswaarde van de grassen minimaal is, zowat twee maanden voor de regens beginnen, kan het vee zich voeden met de bladeren van de houtige gewassen.

Lokaal gebruik van werkhout

Commercieel gebruik van werkhout

Slechts weinig soorten uit het miombo woodland zijn economisch waardevol. De meest waardevolle soort is *Pterocarpus angolensis*. Het hout is zeer duurzaam, gemakkelijk te bewerken en krimpt bijna niet wanneer het gedroogd wordt. Ook *Baikiaea plurijuga* is een zeer waardevolle houtsoort, maar deze soort maakt deel uit van het droog bladverliezend bos.

Het leveren van constructiemateriaal is nog steeds een belangrijke taak van het miombo woodland, alhoewel deze functie sterk in het gedrang komt door de degradatie van het woodland.

Brandhout en houtskool

Vrouwen zijn in de Afrikaanse gemeenschap de belangrijkste verzamelaars van brandhout voor huishoudelijk gebruik. Ze zijn zeer selectief in de soorten die ze verzamelen. Brandhout moet immers aan bepaalde karakteristieken voldoen: een warme vlam, weinig rook en as die lang blijft nagloeien. Het verzamelen van brandhout voor eigen gebruik betreft meestal dood hout. De invloed op de

structuur van het miombo woodland is dus heel beperkt.

Anders is het waar levende bomen gekapt worden om als brandhout gebruikt te worden. Het kappen van levende bomen voor brandstof wordt geassocieerd met de groei van de stedelijke houtmarkt. Ook de verhoogde productie van houtskool hangt hiermee samen, aangezien dit lichter is en dus makkelijker te transporteren. Voor productie van houtskool zijn enkel (kleinere) takken bruikbaar, maar om deze te kunnen bereiken, wordt meestal de gehele boom gekapt, waarna de takken verwijderd worden en de stam blijft liggen.

In landelijke gebieden is de primaire energiebron brandhout, waarvan de huishoudens 79% gebruiken en de landbouw 6% voor haar rekening neemt. Er gaat 6% naar de stedelijke huishoudens en 9% naar de industrie. Het gemiddelde jaarlijkse verbruik van brandhout wordt voor landelijke huishoudens op 5.000 kg geschat, terwijl dat voor stedelijke huishoudens 635 kg zou zijn.

Houtskool is vooral een stedelijke brandstof: het stedelijk verbruik bedraagt 89%, terwijl de landelijke huishoudens slechts 11% verbruiken. In de landbouw wordt geen houtskool verbruikt. Voor houtskool bedraagt het gemiddelde jaarlijkse verbruik per landelijk huishouden ongeveer 100 kg, en per stedelijk huishouden meer dan 1.000 kg.

Een toekomst voor het miombo woodland? Duurzaam bosbeheer

Het miombo woodland is goed aangepast aan zijn natuurlijke vijandige omgeving. Maar door de toenemende bevolkingsdruk komt het echter meer en meer onder een bedreiging te staan, waar het geen mogelijkheden heeft om zich tegen te beschermen. Hierdoor treedt reeds jaren een sterke degradatie op in grote gebieden van de miombo-regio. Het is aan de mens om het woodland te beschermen en deze degradatie tegen te gaan, in de eerste plaats door zijn invloed op het ecosysteem

aan te passen. In deze context wordt dikwijls de term duurzaam bosbeheer gebruikt.

Tussen droom en daad staan echter wetten en praktische bezwaren. Verschillende bosbouwkundige instellingen zijn in de miombo-regio voldoende verspreid en zijn zich bewust van het belang van duurzaam bosbeheer. Het ontbreekt hen echter aan logistiek en fondsen om hun kennis over te dragen aan de bevolking.

Toch zijn er voldoende mogelijkheden om binnen het miombo woodland een duurzaam bosbeheer door te voeren. Zo zou het principe van duurzame opbrengst kunnen toegepast worden, waarbij telkens slechts een beperkt aantal bomen gekapt worden. Die bomen die het best voldoen aan de vooropgestelde eisen. In het geval van het miombo woodland, waar bomen in de eerste plaats gekapt worden voor houtskoolproductie, zouden dit bomen met een geringe diameter (bv. jonge bomen of opslag) kunnen zijn. Daarnaast zou aandacht kunnen geschonken worden aan het meer duurzaam omgaan met energie, zodat minder houtskool en brandhout moet geproduceerd worden.

Het belangrijkste aspect van het miombo woodland dat mogelijkheden biedt voor duurzaam bosbeheer, is echter zijn rijkdom aan non-timber-forest-products.

De bevolking van de miombo-regio is niet enkel voor de energievoorziening afhankelijk van het bos, maar eveneens voor voedselvoorziening. Verschillende van de plantensoorten die voorkomen in het miombo woodland zijn eetbaar of hebben eetbare vruchten. Miombo woodland heeft een grote hoeveelheid en variëteit aan fruitbomen. Wilde vruchten zijn zelden een hoofdbestanddeel van het voedsel. Ze vormen veeleer een verrijking van het dieet, als aanbrengers van vitaminen. Verder worden ook paddestoelen, insecten, larven en rupsen gegeten. Ook bladeren en wortels worden uit het miombo woodland gehaald als voedsel. De lokale bevolking jaagt op allerhande zoogdieren en vogels, waardoor in dichter bevolkte streken vele dieren niet langer voor-

Het kappen van de miombo-vegetatie voor houtskoolproductie in Zambia.

komen door jacht of habitatsverlies. Twee andere belangrijke producten afkomstig uit het miombo woodland zijn honing en bijenwas. *Acacia*, *Brachystegia* en *Julbernardia* zijn belangrijke nectar producerende genera.

Vele planten en kruiden worden bovendien gebruikt voor medicinale doeleinden. De meest gebruikte delen van bomen zijn bladeren, bast en wortels. Normaal worden bomen niet beschadigd door het verzamelen van plantdelen voor medicinaal gebruik.

Door de nadruk te leggen op deze producten, kunnen de bewoners er bewust van worden gemaakt, dat zij, door destructie van het miombo woodland, niet alleen een belangrijke voedingsbron verliezen, maar bovendien hun 'natuurlijke habitat'.

Literatuur

- Malaisse, F. (1997) Se nourir en forêt claire africaine. Approche écologique et nutritionnelle. Les Presses Agronomiques de Gembloux. 313 pp.
- Trouet, V., Haneca, K., Coppin, P. & Beeckman, H. (2001). Tree ring analysis of *Brachystegia spiciformis* and *Isobornia tomentosa*: evaluation of the ENSO-signal in the miombo woodland of eastern Africa. *IAWA Journal*, in press.
- Van Vooren, P. (2001). Houtanatomische en dendrochronologische bijdrage tot de definitie van duurzaam bosbeheer van de miombo vegetatie in Zambia. Scriptie Universiteit Gent. Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen. 142 pp.

Thema-avond Werkgroep Tropisch Bos

Brandhoutproblematiek
en het gebruik
van energiezuinige stoven

ZATERDAG 24 NOVEMBER 2001
VANAF 18.30 UUR
VOORDRACHTEN & DEMONSTRATIES
AANSLUITEND RECEPTIE

KOSTPRIJS: 200 BEF.

MERCATOR HOGESCHOOL
ABDISSTRAAT 1
9000 GENT

MEER INFORMATIE EN INSCHRIJVINGEN
WERKGROEPVERANTWOORDELIJKE
NANCY.VANCAMP@RUG.AC.BE
OF VIA INFO@VBV.BE

De VBV van 1990-2000: Boompje wordt groot.

LUT SLEMBROUCK

In de reeks die de mijlpalen in het dertigjarig bestaan van de vbv toelicht, is dit de laatste bijdrage. De jaren 80 werden beheerst door de moeizame bevalling van het Bosdecreet dat in mei 1990 eindelijk door de Vlaamse Raad bekrachtigd werd. Vanaf 1990 zijn zowel openbare bossen én privé bossen aan het decreet onderworpen. Hun bescherming, hun beheer en hun behoud zijn door de wetgeving geregeld.

Bosbehoud?

In weerwil van de wettelijke bescherming van ons bospatrimonium bundelt de Wacofoon tussen 1990 en 1993 maar liefst 130 dossiers, samen goed voor 2.500 ha ontbossing. Nogtans stelt art 44, par 1&2 van de gemeentelijke wetgeving (organisatie Ruimtelijke ordening en Stedebouw) dat niemand zonder voorafgaande schriftelijke vergunning van het Schepencollege kan en mag ontbossen. Vreemd genoeg worden beslissingen inzake ontbossingen vaak op initiatief van of minstens met medewerking van openbare besturen genomen. Er zijn een aantal schrijnende voorbeelden. De gemeente Hoogstraten keurt de aanleg van golfterreinen goed, de gemeente Mol is de belangrijkste verdediger van het Sun Parks-project en Maasmechelen trekt in het kader van de grootschalige reconversieplannen het Center Parks-project op de oude mijnsite van Waterschei naar zich toe. Duizenden hectaren bos- en natuurgebied worden probleemloos opgeofferd aan grootschalige recreatieve projecten.

De vbv kan dit uiteraard niet zomaar laten voorbijgaan en onderneemt Aktie. Samen met Natuur en Landschap realiseert de vbv een illegale herbebossingsactie in Waanrode. 'Het is een symbolische daad van burgerlijke

ongehoorzaamheid tegen een natie die niet in staat is zijn eigen natuurlijke hulpbronnen te beheren en te beschermen', aldus de Boskrant van september 1991. De vbv reikt in plaats van de Groene Wimpel de Grauwe Vaan uit aan het gemeentebestuur van Mol. (nvdr. jaarlijks reikt de vbv een erkenning uit – vroeger Groene Wimpel, tegenwoordig de Bosereprijs – aan mensen of organisaties die zich verdienstelijk stellen ten aanzien van het bos). In de wetenschappelijke reeks 'De Groene Band' verschijnt eenmalig een 'Grauwe Band' die een ontluisterend beeld ophangt van de bosvernietiging in Vlaanderen en de juridische problematiek schetst. Na jaren strijd voor een betere bescherming van het bos koesterde de bosbeheerder de hoop eindelijk energie te kunnen steken in meer en beter ecologisch gericht bosbeheer. Begin de jaren '90 komt hij/zij tot de ontluisterende vaststelling dat ondanks het Bosdecreet alle aandacht moet blijven uitgaan naar bosbehoud.

© De Boskrant, 21 jaargang, nummer 5, pag. 19.

VBV-actie voor de Preshoek (Kortrijk) bij toenmalig minister van Leefmilieu Kelchtermans.

Ontwerpnota Groene Hoofdstructuur

In het kader van het Natuurontwikkelingsplan moet anno 1991 een Groene Hoofdstructuur (GHS) uitgetekend worden in Vlaanderen. Mits de bosbouwsector niet bij dit overleg betrokken werd, beslist de Algemene Vergadering haar bezwaren ten aanzien van dit document over te maken en te ijveren voor een volwaardige betrokkenheid van de bosbouwsector in deze belangrijke aangelegenheid. Er blijkt ook geen stimulans gegeven te zijn aan een gemeentelijk bosuitbreidingsbeleid, d.m.v. bijvoorbeeld financiële steun. De vbv vindt de GHS een kaart zonder legende, mits ze inhoudelijk te weinig is vastgelegd. In een minimaal scenario krijgen domeinbossen een exclusieve natuurbehoudsfunctie toebedeeld. De vbv gaat enkel akkoord in zoverre de multifunctionaliteit gerespecteerd wordt zoals bepaald in het Bosdecreet. Ze pleit verder voor uitvoering van het in de richtnota opgenomen ontwerp GHS, waarbij de bossen in natuurkerngebieden beheerd worden volgens de principes van natuurgetrouwe bosbouw. Het Bosdecreet mag echter vooral niet ondergraven worden door de GHS en verwijst naar het belang van beheerplannen.

Een andere kaakslag voor de vbv is de samenstelling van de Mina-Raad. Naast allerlei vertegenwoordigers van Hoge Raden en we-

tenschappelijke instellingen was ook een afvaardiging voorzien van een twaalfstal vertegenwoordigers van natuurverenigingen. De vbv stelt – vergeefs – namens de bossector haar kandidatuur. Daarentegen worden 10 leden uit slechts 2 verenigingen geselecteerd!

Pro Silva

In 1991 ontstaat de werkgroep Pro Silva. Ze promoot ideeën rond duurzaam bosbeheer en zet boscijenaars en bosbeheerders ertoe aan hun bos op natuurgetrouwe manier te beheeren. Pro Silva bundelt informatie, organiseert studiedagen en poogt een maatschappelijk draagvlak te creëren rond de ideeën van duurzaam bosbeheer. Dit hele debat resulteert uiteindelijk ook in de vastlegging van de criteria voor duurzaam bosbeheer door de Mina-Raad. Eén van de initiatieven van de Pro Silva werkgroep is het Eikenproject. Elke particulier of vereniging kan een beperkte hoeveelheid inheems bosplantsoen van erkende afkomst bestellen aan een spotprijs en krijgt er een gratis lidmaatschap van de vbv bovenop.

De ideeën van de werkgroep worden vanaf 1997 opgelegd als doelstellingen voor de eerste bosgroepen. Verschillende eigenaars groeperen zich in grotere beheerseenheden, waarin het beheer geregeld wordt d.m.v. een geza-

menlijk beheerplan. Zowel economisch, ecologisch als sociaal vlak bieden de bosgroepen grote voordelen.

De oprichting van het EBG

Begin 1992 beslissen de Vlaamse Gemeenschap, de vbv en het Centrum voor Privé Bosbouw tot de oprichting van het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal (kortweg EBG). Haar belangrijkste opdracht: algemene vorming voor allen die met bos te maken hebben. Inmiddels is het EBG uitgegroeid tot een volwaardig vormingsinstituut met een tiental vaste medewerkers.

Fakkel

In 1993 neemt Prof. Lust na 22 jaar ontslag als voorzitter van de vbv. Wetenschappelijk medewerker Bart Muys neemt de fakkel over en zet de krijtlijnen uit. De eerdere doorgevoerde statutenwijziging laat er dan ook geen twijfel over bestaan: 'Het doel van de vereniging bestaat erin bij te dragen tot het voeren van een dynamische bos- en groenpolitiek, tot het behoud en de ontwikkeling van volwaardige boscossystemen door middel van duurzaam bosbeheer en tot het opvoeren van de bosoppervlakte in Vlaanderen'. De vbv ontwikkelt en verfijnt haar beleidsvisie in verband met bosbehoud, bosuitbreiding, bosexploitatie, bosreservaten en bosrecreatie. Het hoofdstuk bosuitbreiding krijgt dan ook vanaf dat moment meer dan bijzondere aandacht.

Bosuitbreiding?

De Provincie West-Vlaanderen tekent in 1993 met het Vlaams Gewest een provinciaal Milieuconvenant met als doel 9.000 ha bos in West-Vlaanderen te realiseren, aan een tempo van 450 ha per jaar. De vbv overhandigt hen de Groene Wimpel.

Twee jaar later, in 1995 vaardigt de Vlaamse regering een nieuw subsidiebesluit uit: bossing van landbouwgronden. Het doel bestaat erin te zorgen voor een vermindering van productieoverschotten in de landbouw, bij te dragen aan het natuurbehoud, het broeikaseffect te bestrijden en houtproductie na te streven. Intussen naderen de eerste studies i.v.m. stadsbossen (Kortrijk, Veurne, ...) de eindfase. Hoopvolle berichten, dat wel. Helaas anno 2001 is bitter weinig van die nobele intenties gerealiseerd. Positief nieuws is evenwel dat vanaf 1995 de eerste bosreservaten erkend worden.

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV)

In 1997 is het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen in ontwerp. Dat is het ruimtelijk kader waarbinnen de maatschappelijke activiteiten zich optimaal kunnen ontwikkelen. De vbv vraagt zich af wat voor zin het heeft om 10.000 ha nieuw bos te plannen als duizenden ha bestaande bossen in het gedrang worden gebracht? De vbv is van mening dat de verschijningsvorm bos, ongeacht de bestemming op het gewestplan of de beleidscategorie binnen het structuurplan, wettelijk beschermd moet worden. Ze stuurt aan op een moratorium voor ontbossing. Flagrant voorbeeld in die tijd is het dossier Lummen. Bij de onderhandse verkoop van gronden van het Vlaamse Gewest aan de gemeente Lummen wordt het artikel 90 van het Bosdecreet geschonden. Een hevig strijd breekt los, waarbij het bos voor de bijl gaat, maar waarbij compensatie verplicht werd.

Verruiming interessesfeer

Binnen de vbv-rangen groeit een werkgroep die zich met de bosproblematiek buiten Vlaanderen bezig houdt. Een eerste voordracht in '91 brengt 160 mensen op de been.

VBV-actie in Lummen in 1997.

Professor Schalck stelt een project voor in Nepal dat erosiebestrijding en de bouw van een land-en tuinbouwschooltje beoogt. Ook lezen we de eerste berichten over Costa Rica, wat in 1996 resulteert in een financiële en logistieke systematische steun voor 'Las Heliconias', een kleinschalig eco-toeristisch project. Inmiddels is de werkgroep Tropisch Bos uitgegroeid tot een volwaardige beweging die o.m. nauwe contacten onderhoudt met bosbouwers werkzaam in de Tropen. Via een charter vertaalde ze ook haar visie i.v.m. beleid, hout-en bosgebruik, educatie en timmert ze aan een draagvlak voor internationale samenwerking en communicatie.

Omstreeks 1997 telt de vbv bijna 1.700 leden. Het is duidelijk dat groep ruimer is dan de bossector waaruit ze gegroeid is. Naast de tropische bosfeer kan de vbv ook in het felle debat omtrent bos-natuur-recreatie niet ontbreken. Een Werkgroep Recreatie wordt opgericht en probeert in te spelen op de massale vraag naar informatie. Ze organiseert studiedagen en formuleert standpunten. In 1998 start ze met de Zomerboskrant. Dit jaarlijks succesvol initiatief bestaat erin wandelingen en fietstochten aan te bieden op maat van het gezin. Onder de vorm van zoektochten worden minder gekende bos- en natuurgebieden verkend.

Het eerste Co2 bos

In 1998 gaat de vbv in zee met Regionale Milieuzorg. Deze Limburgse intercommunale wil alvast een deel van de CO₂ die door hun verbrandingsinstallatie aan de atmosfeer wordt vrijgegeven opnieuw capteren in hout. Ze nemen in Vlaanderen het voortouw inzake bebossing. De vbv staat in voor de praktische uitvoering van haar plannen.

Een nieuwe naam: De Vereniging voor Bos in Vlaanderen

De vbv beslist in 1999 een nieuwe naam aan te nemen. Het profiel van de vbv is grondig veranderd en het werkingsveld is verbreed. De vlag 'Vlaamse Bosbouwvereniging' dekt niet langer de lading. Het letterwoord vbv blijft echter wel overeind; fundamenteel, verleden en toekomst van de Vereniging.

Tot slot

Het vbv-verhaal over een periode van 30 jaar lijkt sterk op de aanplanting van een inheems bos: een vitaal en enthousiast groeiproces, waarin allerlei processen zich afspelen: krachtige groeischeuten, spontane verjonging, storm, verdrukking door agressieve exoten. Maar uiteindelijk, zoals het een gezond bos betaamt, is het stevig in de bodem verankerd met een prachtig vertakt kronendak!

Studiedag

'beheervisie: een leidraad voor duurzaam bosbeheer'

GEERT VAN KERCKHOVE & LUT SLEMBROUCK

Op zaterdag 29 september vond in de Mercator Hogeschool in Gent een studiedag plaats in het kader van de Week van het Bos. De beheervisie van afdeling Bos & Groen liep als een rode draad doorheen deze week van het bos. Tussen 7 en 14 oktober werd in alle provincies onder leiding van boswachters, houtvesters en andere terreinbeheerders veel aandacht besteed aan het beheer van onze bossen. Afdeling Bos & Groen i.s.m. de Vereniging voor Bos in Vlaanderen stelde tijdens de studiedag de beheervisie aan belangstellenden voor.

De beheervisie wordt in de eerste plaats toegepast in de domeinbossen. Dat zijn de bossen waar de afdeling Bos & Groen zelf het beheer (in totaal ± 40.000 ha) voert. Ze steunt op de principes van duurzaam en natuurgericht bosbeheer. Daarin primeert de multifunctionaliteit van het bos: het streven naar een harmonische samenhang tussen de ecologische, economische en sociale functie van onze bossen.

Afdelingshoofd Dirk Van Hoya verwelkomde de deelnemers en verduidelijkte het waarom

Panel en sprekers van de studiedag.

Vlnr: Ghislain Mees, Bart Meuleman, Jan Vanden Bergh, Martine Waterinckx en moderator Patrick Huvenne.

van deze beheervisie. Het uittekenen ervan speelt in op de behoefte en de plicht van de afdeling en het bosbeheer rekening te houden met de noden en verwachtingen van de gebruikers van het bos. Martine Waterinckx schetste aansluitend kort de theoretische achtergrond. Zij verduidelijkte dat de beheervisie geen statisch document is, maar dat het in functie van onze steeds sneller evoluerende maatschappij en realiteit op het terrein voortdurend zal worden geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Een aantal items uit de beheervisie werden vanuit de praktijk belicht. Houtvester Bart Meuleman had het over variabele selectieve hoogdunning, openingen in het kroondak, participatie en toegankelijkheid. Houtvester Ghislain Mees verduidelijkte de visie i.v.m. het gebruik van autochtoon materiaal en de aanpak bij de bestrijding van exoten.

De afdeling Bos & Groen had ook een externe spreker uitgenodigd. De bijdrage van Jan Vanden Bergh (Natuurpunt) 'Duurzaamheid: is dat wel een toekomstterm voor bos- en natuurbeheer?' stelde extra uitdagingen aan de term duurzaamheid, uitgangspunt van de beheervisie. Natuurpunt heeft als historische opdracht de ecologische functie van natuurgebieden te benadrukken. Sociale en economische functies kunnen complementair zijn, hoewel ze vaak als belastend en vaak strijdig met de ecologische functie ervaren worden.

Na de voorstellingen ontspon zich een discussie onder de aanwezigen. Moderator Patrick Huvenne leidde de discussie in goede banen. Voorlopig kunnen we alvast stellen dat het luik participatie in de toekomst tot belangrijke en soms verrassende invalshoeken zal leiden.

De studiedag werd afgesloten met een toespraak van minister van Leefmilieu & Landbouw Vera Dua. De Week van het Bos is vol-

gens de minister de ideale manier om het draagvlak voor een bosrijker Vlaanderen te ondersteunen. Als afsluiter werd de tv-spot 'Vlaanderen wordt steeds groener' gelanceerd door de inmiddels welgekende eekhoorn.

Meer info

Wie meer wil te weten komen over de beheervisie kan de brochure 'beheervisie: een leidraad voor duurzaam bosbeheer' bestellen bij afdeling Bos & Groen. Kostprijs is 80 Bef. Tel.: (02) 553 81 05

CASTANEA®
de natuur bekent kleur

De tamme kastanje behoort van nature tot Duurzaamheidsklasse II en wordt in Frankrijk reeds sinds decennia toegepast in tuinen, bossen en parken. In harmonie met het kleurenpalet van de natuur, vormt het een ideaal alternatief voor met CCA of met andere chemicaliën geïmpregneerd hout. Zonder zorgen voor opname via de huid van arseen of voor toxiciteit naar hogere planten. **ZONDER ONGEZOND KLEURTJE**

palen, afsluitingen (fencing), antiparkeerpalen, slagbomen, boomsteunpalen, poortjes, banken, hekken, terrasplanken
uit kastanjehout, van nature bestand tegen schimmel en vocht
en aan uiterst competitieve prijzen

ecomat
ANTWERPEN CVBA

Voor vrijblijvende informatie en offerte:
E. Vermeulenstraat 82,
2980 St-Antonius-Zoersel
Tel.: 03/384 19 07 - Fax: 03/385 08 41

5de Bosmemorandum 2001 23 ste Week van het Bos Wordt Vlaanderen steeds groener?

Traditiegetrouw maakt de Vereniging voor Bos in Vlaanderen naar aanleiding van de Week van het Bos de balans op van de bosgebeurtenissen tijdens het afgelopen jaar. Het Bosmemorandum is aan zijn vijfde editie toe en het thema 'Bos' staat inmiddels hoog op de politieke agenda. Toch moeten we vaststellen dat een aantal dossiers tergend langzaam vorderen waardoor concrete realisaties op het terrein vaak op de lange baan worden geschoven. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen vraagt dan ook dat er spoedig werk zou worden gemaakt van een aantal structurele maatregelen waardoor bosuitbreiding ook op lange termijn wordt gegarandeerd.

DRINGEND GEVRAAGD: Structurele maatregelen ter ondersteuning van bosuitbreiding

De Vereniging voor Bos in Vlaanderen rekent er dan ook op dat tegen het volgende memorandum grote vooruitgang zal zijn geboekt in volgende dossiers:

- Uitwerking van een subsidieregeling voor verwerving van te bebossen terreinen door lokale besturen
- Uitwerking van een aangepast juridisch instrumentarium om bosuitbreidingprojecten te realiseren
- Verdere uitbouw van de cel 'Bosuitbreiding' binnen de Vlaamse administratie tot een volwaardig operationeel team
- Implementatie van de stimulerende maatregelen inzake bosuitbreiding en bosbeheer conform de Plattelandsverordening
- Goedkeuring en implementatie van een Bosbeleidsplan
- Uitwerking en implementatie van een beleidvisie rond de 'zonevrije bossen'

- Oprichting van een Bossenfonds
- Uitwerking en goedkeuring van aangepaste uitvoeringsbesluiten op het Bosdecreet

Zoals elk jaar is het Bosmemorandum opgebouwd rond de drie basisdoelstellingen van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen met name bosbehoud, bosuitbreiding en multifunctioneel natuurgericht bosbeheer. Via de werkgroep Tropisch Bos verruimen we echter onze horizon en kijken ook over de landsgrenzen heen. Tot op heden is er nog geen spoor te bekennen van een aangepast Vlaams beleid inzake bos in de tropen. De werkgroep Tropisch Bos stipt alvast enkele aandachtspunten aan.

Bosbehoud

Dat dit thema nog steeds actueel is bewijzen de resultaten van de bosinventarisatie die begin dit jaar gepubliceerd werden. Tussen 1990 en 2000 verdween er in Vlaanderen meer dan 6.000 ha bos wat er op neerkomt dat **dagelijks een oppervlakte bos ter grootte van 3 voetbalvelden voorgoed vernietigd werd!** Deze harde cijfers bevestigen de stelling dat het bosareaal in Vlaanderen nog steeds verder afneemt. Maar er is hoop... Begin dit jaar verscheen het uitvoeringsbesluit waarin geregeld wordt op welke manier ontbossingen dienen gecompenseerd te worden. Wie zelf geen nieuw bos kan aanleggen, kan kiezen om een compensatiebijdrage te storten. De middelen die op die manier reeds werden ingezameld worden echter opgepot op een overheidsrekening en niet gebruikt om bossen aan te leggen. Het is dan ook aangewezen deze middelen ter beschikking te stellen van een **Bossenfonds** dat zou kunnen instaan voor de effectieve realisatie.

tie van structureel en planmatig doordachte compenserende bebossingen. Dit Bossenfonds zou naast middelen die gegenereerd worden via de compensatieplicht ook private financiële ondersteuning kunnen krijgen. Bovendien kan dit Bossenfonds een belangrijke rol spelen in de draagvlakontwikkeling voor bos en bosuitbreiding bij de bevolking.

Dat ook in de toekomst nog sterk zal worden ontbost in Vlaanderen staat als een paal boven water. Maar liefst 10.000 ha bos is gelegen in harde gewestplanbestemmingen en is daardoor bedreigd. Er dient een duidelijk afwegingskader te worden opgesteld dat gebruikt kan worden bij de lopende structuurplanning om uit te maken welk deel van deze bedreigde bossen zal worden opgenomen in de natuurlijke structuur. Hieraan dient een financieringsplan te worden gekoppeld om de te verwachten planschade te compenseren. Bovendien moet er bij de opmaak van de nieuwe bestemmingsplannen niet enkel ruimte worden voorzien voor de 10.000 ha bosuitbreiding maar ook voor de duizenden hectaren grond waarop de compenserende bebossingen kunnen gebeuren.

De vbv is er zich van bewust dat in het kader van het behoud van specifieke natuurwaarden het in sommige gevallen aangewezen is om bestaande bosgebieden om te zetten in andere vegetatietypes. Dergelijke ontbossingen ten behoeve van het natuurbehoud kunnen ons inziens enkel indien er een duidelijke afweging gebeurt op basis van de actuele en potentiële waarde van zowel het bos als van de te herstellen vegetatie. De vbv staat er op dat dergelijke afweging systematisch wordt opgenomen in elk natuurbeheerplan. In sommige gevallen kan inderdaad blijken dat ontbossing de beste maatschappelijke keuze is. De vbv dringt er op aan dat in die gevallen de ontbosser zich engageert om een volwaardige compensatie te realiseren zodat het Vlaamse bosareaal behouden blijft.

Het Bosdecreet stelt dat er een Actieplan Bosbouw dient te worden uitgewerkt dat vervolgens ter goedkeuring wordt voorgelegd aan het Vlaams Parlement. Het is dan ook

noodzakelijk dat het bestaande ontwerp-Actieplan geactualiseerd en bekrachtigd wordt door het Parlement.

Bosuitbreiding

Dankzij de inspanningen van de Vlaamse overheid en de afdeling Bos & Groen in het bijzonder werden in het voorbije jaar ongeveer 180 ha grond verworven waar bosuitbreiding zal op gerealiseerd worden. Ondanks de geleverde inspanningen blijft dit cijfer ver beneden de doelstelling om jaarlijks 1.000 ha nieuw bos aan te leggen. Deze bosuitbreiding-initiatieven dienen te worden ondersteund door een aantal bijkomende structurele maatregelen zodat deze inspanningen ook op lange termijn kunnen worden volgehouden.

In de eerste plaats dient de Bosuitbreiding-cel verder te worden uitgebouwd. Actueel zijn er slechts drie personen fulltime bezig met de coördinatie en de uitvoering van het aangekondigd, intensief bosuitbreidingbeleid. Het is evident dat dit niet volstaat om de ambitieuze doelstellingen te halen en dat versterking met een multidisciplinair team is aangewezen.

Bovendien dient er een bosuitbreidingsplan te worden opgesteld waarin is omschreven waar de prioriteiten zullen worden gelegd binnen het bosuitbreidingsbeleid en hoe de beschikbare middelen zullen worden ingezet om de doelstellingen te halen. Het realiseren van grootschalige bosuitbreidingsprojecten is een taakstelling van de voltallige Vlaamse regering die dit opnam in het regeerakkoord. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen dringt er dan ook op aan dat het opgestelde bosuitbreidingsplan wordt goedgekeurd door de voltallige Vlaamse regering en dat minister Dua alle betrokken ministers aanspoort zich maximaal in te zetten om de gestelde doelstellingen te bereiken.

Om op korte termijn te komen tot concrete realisaties binnen de geselecteerde bosuitbreidingsgebieden dient er een aangepast juridisch instrumentarium te worden ontwikkeld. Dit moet er voor zorgen dat er op een

dynamische en efficiënte manier kan worden ingespeeld op lokale opportuniteiten en dat de noodzakelijke middelen kunnen worden ingezet voor de realisatie van de bosuitbreidingsdoelstellingen. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen stelt vast dat belangrijke aankoopdossiers nog dikwijls verstrikt geraken in de administratieve molen waardoor bepaalde bosuitbreidingsprojecten grote vertraging oplopen.

Tenslotte moeten ook andere bestuursniveaus gestimuleerd worden om initiatieven rond bosuitbreiding te nemen. Er is reeds jaren sprake van een subsidieregeling voor verwerving van te bebossen terreinen door lokale besturen. De vbv juicht deze maatregel toe. De uitvaardiging van een dergelijke maatregel zal ongetwijfeld drempelverlagend werken ten aanzien van de lagere bestuursniveaus en stimuleert deze besturen tot het genereren van een eigen financiële inspanning. Gelet op de sterke complementariteit tussen de verschillende bestuursniveaus, hier in het bijzonder bij de realisatie van de grootschalige stadsbosprojecten drong de vbv reeds vorig jaar aan om snel werk te maken van deze regeling. Jammer genoeg moeten wij vaststellen dat tot op heden op dit vlak nog steeds geen concrete resultaten geboekt zijn.

De Vereniging voor Bos in Vlaanderen wenst minister Vera Dua te feliciteren met de realisatie van enkele concrete bosuitbreidingsprojecten. Hierbij denken we in de eerste plaats aan de bebossing van het 'Oud Vliegveld' te Grimbergen en de aankoop van een domein voor bosuitbreiding te Waardamme. Wij zijn er echter van overtuigd dat een planmatige aanpak noodzakelijk is om de ambitieuze doelstellingen inzake bosuitbreiding te kunnen waarmaken. Tot op heden zijn echter noch het juridisch instrumentarium noch de subsidieregeling voor verwerving operationeel.

In het Vlaams Plattelandsontwikkelingsplan is een belangrijk luik inzake bos opgenomen. De geplande verhoging in aanplantingsubsidies voor ecologische bebossing kan een belangrijke impuls geven aan het particulier initiatief en aldus bijdragen aan de globale

bosuitbreidingdoelstellingen van de Vlaamse overheid. De vbv stelt echter vast dat de concrete uitwerking van deze nieuwe subsidieregeling aansleept.

Multifunctioneel bosbeheer en -gebruik

Het meervoudig nut van ons bospatrimonium vormt de basis voor het Vlaamse bosbeleid. Dit principe is verankerd in het Bosdecreet maar dient verder gestalte te krijgen door middel van uitvoeringsbesluiten. Reeds in ons vorig Bosmemorandum werd gevraagd om prioriteit te geven aan de uitwerking van deze uitvoeringsbesluiten van het gewijzigde Bosdecreet. We moeten echter vaststellen dat tot op heden deze besluiten nog steeds niet operationeel zijn. Nochtans zijn zij cruciaal in het proces van het stimuleren van een meer multifunctioneel en duurzaam bosbeheer.

Om de communicatie met de ruime groep van privé-boseigenaars te verbeteren en hun bosbeheer op een kwalitatief hoger niveau te tillen werd het instrument van de bosgroep ontwikkeld. Voor de operationalisering van deze structuur dient de minister van Leefmilieu Vera Dua echter nog nadere regels uit te werken. Gelet op de grote meerwaarde die goed functionerende bosgroepen kunnen betekenen voor het bosbeheer in Vlaanderen vragen wij dan ook om op zeer korte termijn werk te maken van dit uitvoeringsbesluit.

Een tweede punt waaraan snel dient te worden gewerkt is een uniforme regeling voor de toegankelijkheid van alle natuur- en bosgebieden. Deze regeling moet gestoeld zijn op een moderne recreatieve visie om recreanten een aangenaam bos- en natuurbezoek te gunnen. De Werkgroep Recreatie van de vbv heeft via een studiedag reeds een eerste aanzet gegeven tot een breed maatschappelijk debat rond dit thema. Het huidige recreatiebeleid blijft steken bij het plaatsen van gebodsen verbodsborden terwijl Vlaanderen nood heeft aan een offensief recreatiebeleid in de open ruimte. De burgers moeten meer mogelijkheden krijgen om in harmonie met de

natuur te genieten van deze open ruimte. De vbv dringt er op aan dat er ook binnen het Vlaams Ecologisch Netwerk voldoende aandacht is voor het recreatieve medegebruik.

De afronding van de beheervisie van de afdeling Bos & Groen en de aanvang met de implementatie hiervan ervaart de vbv als een belangrijke verwezenlijking in het afgelopen bosjaar. De uitdaging is nu om deze beheervisie permanent kritisch te evalueren en waar nodig bij te sturen. Daarnaast dient er voldoende aandacht te worden geschonken aan de vorming van de mensen die deze richtlijnen op het terrein in praktijk moeten omzetten. Enkel op deze manier kan de beheervisie op termijn leiden tot een optimalisatie van het beheer in alle openbare bossen. Bovendien kunnen privé-boseigenaars gestimuleerd worden om dit beheer na te streven in hun boscomplexen die gelegen zijn in ecologisch belangrijke natuureenheden.

In het Vlaams Plattelandsontwikkelingsprogramma zijn behalve de subsidiëring voor bebossing van landbouwgronden ook verschillende maatregelen opgenomen die betrekking hebben op de hoger reeds aangehaalde thema's: bosgroepen en multifunctioneel bosbeheer. Een vlotte omzetting in Vlaamse reglementering heeft derhalve ook haar financiële consequenties daar op deze manier de beschikbare co-financiering vanuit Europa maximaal kan worden benut. Jammer genoeg is tot op heden ook hier geen werk van gemaakt.

Tropisch bos

In het Bosmemorandum van vorig jaar kaartte de Werkgroep Tropisch Bos aan dat de aandacht van Belgische en Vlaamse regeringen voor een duurzame ontwikkeling van bos in de tropen minimaal is. Teneinde deze problematiek opnieuw op de agenda te krijgen van het internationale ontwikkelings- en milieubeleid bezocht de Werkgroep begin dit jaar alle betrokken nationale en federale kabinetten. Er werd aangedrongen een Vlaams beleid inzake tropisch bos

te ontwikkelen en ter ondersteuning van dit beleid, en van voornamelijk kleine, lokaal gedragen projecten, een Vlaamse coördinatiecel Tropisch Bos op te richten. De werkgroep drong aan op een duidelijke visie en actieplan ter bescherming van de tropische bossen en ter ondersteuning van een duurzaam beheer.

De minister van Leefmilieu & Landbouw heeft inmiddels gereageerd op deze oproep en laat momenteel een studie uitvoeren hoe een dergelijke Vlaamse coördinatiecel Tropisch Bos gestructureerd kan worden.

De Werkgroep Tropisch Bos dringt er op aan dat deze studiefase snel wordt afgerond zodat nog binnen deze legislatuur deze coördinatiecel Tropisch Bos van start kan gaan. De Werkgroep hoopt dat een dergelijke cel slechts een eerste stap is in een volwaardig tropisch bos beleid en dat deze problematiek prioriteit krijgt op alle overheidsniveaus (gemeentelijk, provinciaal, Vlaams, Belgisch, Europees). Investeren in tropisch bosbehoud en in verantwoord bosgebruik, is immers steeds ontwikkelingsrelevant, en kan in belangrijke mate bijdragen tot duurzame economische groei, meer sociale rechtvaardigheid en meer participatie van de lokale gemeenschappen. Een reële bekommernis voor het tropisch bos moet leiden tot:

- evaluatie en mogelijke bijsturing van alle overheidsbeslissingen met een mogelijke impact op het tropisch bos;
- een verhoogd budget van de Vlaamse en Belgische overheden voor lokaal gedragen ontwikkelingsprojecten, die bosherstel en een duurzaam bosgebruik en -beheer, bevorderen.

De visie en doelstellingen van de werkgroep zijn krachtig gebundeld in het 'Charter Tropisch Bos', dat een belangrijke oproep is vanuit de Vlaamse bosbouwwereld voor een hernieuwde belangstelling voor het tropisch bos. Het behoud van de bosrijkdom in al haar facetten, en de ontwikkeling van een duurzame kwaliteitsvolle samenleving, waarin de lokale bevolking centraal staat, zijn de uiteindelijke streefdoelen.

Baanbrekende vernieuwingen in de jaren 90

DANNY MADDELEIN

Huidig vbv-voorzitter Bart Muys sluit 'de praatstoel'-rubriek. De jaren '90 waren in vele opzichten baanbrekend voor de vbv. Het langverwachte Bosdecreet werd goedgekeurd, Pro Silva Vlaanderen en het EBG werden opgericht en de Vlaamse Bosbouwvereniging werd omgedoopt tot Vereniging voor Bos in Vlaanderen. Voorzitter Bart Muys volgde deze ontwikkelingen op de voet, eerst als penningmeester, later als voorzitter van de vbv.

Danny Maddelein (D.M.): De goedkeuring van het Bosdecreet in 1990 was een historisch feit en leidde tot euforie in bosbouwmiddens. Het wetboek van 1854 had immers zonder noemenswaardige wijzigingen 140 jaar de dienst uitgemaakt. Is het dan niet een beetje verwonderlijk dat het Bosdecreet in zijn eerste bestaansjaren reeds gewijzigd wordt?

Bart Muys (B.M.): Globaal gezien heeft het Bosdecreet enorm veel goede zaken voortgebracht. Dat het moest bijgesteld worden, heeft vooral te maken met de alsmaar grotere maatschappelijke verwachtingen.

Professor Lust en Professor Van Miegroet hebben jaren en jaren getimmerd aan de opmaak van dit document vanuit hun visie over duurzaam bosbeheer. De definitie van het woord 'bos', de rechtszekerheid voor de privé-boseigenaars en de vele uitvoeringsbesluiten waren mijlpalen. Het Bosdecreet maakte om maar iets te noemen de oprichting van een netwerk bosreservaten mogelijk. Dat is iets waar veel landen het nakijken naar hebben. In Wallonië bijvoorbeeld uiten bosbouwers vandaag hun frustratie over het feit dat zij geen bosreservaten hebben, geen beheersplannen, geen besluiten over bebossing en herbebossing.

D.M.: Binnen de vbv richtten een paar mensen in 1991 Pro Silva Vlaanderen op.

B.M.: Pro Silva Vlaanderen is het geesteskind van Professor Van Miegroet. Hij was erg betrokken bij het overleg op Europees niveau en bracht die ideeën naar Vlaanderen. Ik herinner mij levendig het enthousiasme waarmee Prof. Van Miegroet en Peter Roskams van internationale meetings terugkwamen om dat belangrijk gedachtegoed hier te promoten en vorm te geven. Zo wou men aan natuurbehoudmiddens en privé-boseigenaars op het terrein demonstreren dat de economische en de ecologische functie van bossen perfect kan samengaan.

D.M.: Baanbrekend daarbij waren de negen spelregels voor duurzaam bosbeheer.

B.M.: Die zijn inderdaad van cruciaal belang gebleken in de hele evolutie van duurzaam bosbeheer in Vlaanderen. Op een studiedag midden de jaren '90 over de Pro Silva principes, waarop alle prominenten van het natuurbehoud aanwezig waren, werd met ver- en bewondering gereageerd op deze visie. 'Dit is het bewijs dat de bosbouw de kant van de eco-

logie en natuur gekozen heeft' werd uit de mond van prominenten opgetekend. Iedereen vond dit de basis voor een goede verstandhouding en communicatie.

D.M.: De oprichting van het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal was erg belangrijk.

B.M.: De oprichting van het EBG is inderdaad grotendeels de verdienste van de vbv, vooral dankzij de grote inspanningen van o.m. Prof. Lust, Roel Vanhaeren, Vera Dua, ... Dat was een stap in het ongewisse. Je zet een kind op de wereld, je hoopt dat het gezond is en groeit en bloeit, wetende dat het misschien een deel van je taken overneemt. Het EBG is snel op eigen benen gaan staan. We hebben altijd gestreefd naar ondersteuning en versterking van elkaar, zoals bijvoorbeeld met een initiatief als het Eikenproject.

D.M. De vbv begint in die jaren te professionaliseren.

B.M.: Die professionalisering begon vooral in 1994 wanneer de vbv het eerste stadsbosproject (Kortrijk) binnenhaalt. Er is toen veel nagedacht over hoe de vbv verder moest. De vbv wou een gewestelijke natuur- en milieuvereniging worden. Enerzijds om aanspraak te kunnen maken op subsidies en anderzijds om beleidsmatig meer au sérieux genomen te worden. De omschrijving van haar takenpakket, statutenwijziging, de samenstelling van de raad van beheer en het opzetten van een ledenadministratie waren belangrijke items.

D.M. Het bemachtigen van een vertegenwoordiging in de Mina-raad mislukte?

B.M.: Dat is misschien één van de weinige dingen die niet gelukt zijn. We zijn inmiddels wel erkend als gewestelijke natuur- en milieuvereniging en recent zijn we ook opgenomen in de milieukoepel Bond Beter Leefmilieu.

Dat laatste heeft heel wat voeten in de aarde gehad, maar via dit kanaal zijn we onrechtstreeks wel vertegenwoordigd in de Mina Raad.

D.M.: In 1993 ben je Prof. Lust als voorzitter opgevolgd? Was dat een moeilijke stap?

B.M.: Als assistent van Prof. Lust was dat bijna een logische stap. Ik was daarvoor ook al penningmeester. De vbv en het Labo voor Bosbouw van de rug waren in die jaren onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat had natuurlijk veel te maken met het feit dat de vbv in de jaren '70 en '80 volledig op vrijwilligers draaide. Dankzij de professionalisering is de vbv een onafhankelijke koers gaan varen, hoewel we nog steeds door het Laboratorium voor Bosbouw gehuisvest worden. We zijn daar vanzelfsprekend zeer dankbaar voor, maar strikt genomen zijn er geen officiële banden meer.

Ik had mij voorgenomen maximaal 5 jaar voorzitter te blijven, maar de ervaring leert me dat het bijzonder moeilijk is om mensen te vinden die bestuursfuncties willen opnemen. In die eerste jaren kwam letterlijk alles bij mij terecht. De combinatie van mijn job en het voorzitterschap was geen lolletje. Via die professionalisering kon ik eindelijk delegeren, waardoor ik me meer op mijn eigenlijke taak als voorzitter kon toelleggen: contacten leggen en onderhouden en nieuwe ideeën inbrengen.

D.M.: Jij stond mee aan de wieg van de Wacofoon.

B.M.: Het Waakzaamheidscomité was nog maar eens een idee van Prof. Van Miegroet. Rond bosbehoud als dusdanig had de vbv voorheen geen actief beleid. Het idee op zich was fantastisch, maar de uitvoering was helaas een ander paar mouwen. Het was vrijwel een onmogelijke taak al die dossiers te inventariseren. Gelukkig konden we rekenen op een goede samenwerking met de mensen van

de afdeling Bos & Groen. We begrepen al snel dat we moesten overgaan tot actie om blijven-de persaandacht te genieten. Actie was nieuw voor de vbv, naar het voorbeeld van Greenpeace. We noemden onszelf het boscommando (*lacht uitbundig*) en waren erg strijdvaardig. Samen met Wim Buysse bezocht ik tijdens de weekends alle locaties waar dossiers lopende waren. Waanrode was een locatie met mediapotentieel. De stronken van de gekapte bomen zaten gewoon in het ingezaaide grasland! tv, radio, geschreven pers, alles was er en de vbv maakte naam. We hadden t-shirts, stickers, enz.. Een tweede actie kwam er in Mol Rauw, waar ontbost (60 ha in 1 blok) werd ten behoeve van grootschalige recreatie.

D.M.: Ontbossingen tegengaan is niet echt gelukt. Ziet de toekomst er op dat vlak iets beter uit?

B.M.: Die acties hebben zeker een flink aantal dossiers vrijdeld. De golflobby heeft veel projecten enkel op papier ontworpen. Dit verhaal is uiteindelijk niet los te koppelen van de wetswijziging die geleid heeft tot het moratorium op ontbossing en de compensatieplicht. Die 2 zaken zijn echt wel de verdienste van de vbv geweest die vanaf 1990 die ideeën naar voor bracht.

D.M.: Bosuitbreiding, 1 van de 3 vbv-peilers kreeg in die jaren eindelijk wat meer aandacht.

B.M.: De vbv was daar eigenlijk van bij de start in 1970 al mee bezig. Denken we maar aan 'Een bos voor uw gemeente', de vele plant een boom-acties, de bebossing van storten, enz...

Tijdens het Groencongres van 1988 hadden we het plan opgevat om de bosoppervlakte te vermeerderen met 50%, m.a.w. van 8% naar 12% (50.000 ha).

Bart Muys samen met Prins Laurent bij de aanplanting van het eerste CO2 bos in Houthalen.

De idee van een bossenfonds waarin privé- en overheidsgelden in een fonds gaan om gronden te bebossen is kort daarna gegroeid.

D.M.: Plannen is een ding, maar het planten laat wel lang op zich wachten.

B.M.: Dat zijn maatschappelijke processen die langzaam groeien. 10 jaar geleden stonden wij te roepen in de woestijn, 10 jaar later voelen wij dat de sensibilisering er is en dat de ideeën gedragen worden. Bosuitbreiding staat op alle politieke agenda's, de landbouw wil nog niet echt mee, maar wij hopen dat aan die instelling de komende jaren iets verandert.

Ik hoop ook dat natuurbehoudmiddelen eveneens resoluut gaan kiezen voor bosuitbreiding omdat die enorme potenties heeft naar ontwikkeling van natuurwaarden en naar vermindering van druk op bestaande natuurgebieden.

D.M.: In de jaren 90 neemt ook de belangstelling voor de problematiek in de tropen binnen de vbv toe.

B.M.: De interesse voor het buitenland hangt natuurlijk ook samen met het feit dat heel wat

bosbouwers een beetje overal ter wereld zijn terechtgekomen. We constateerden dat veel expertise i.v.m. bosbeheer en bosbehoud in de tropen snel achteruitging. De opportuniteiten om naar het buitenland te trekken werden minder. In die context gaat ook snel veel kennis verloren. Als grote consument van tropisch hout (in Vlaanderen staan we slechts in voor amper 10% van ons houtverbruik) vinden we dat we onze verantwoordelijkheid moeten opnemen.

De werkgroep Tropisch bos werd in het leven geroepen. Dominiek Plouvier effende toen in Costa Rica de weg en in 1997 kon het project Las Heliconias effectief van start gaan. Er werden verrekijkers ingezameld en fondsen bijeengebracht. De ideeën zijn verder gerijpt en inmiddels zijn we in onderhandeling om een fonds op te richten voor beheer en bescherming van tropisch bosbouwprojecten.

D.M.: In 1999 wordt een naamsverandering doorgevoerd.

B.M.: Het belangrijkste argument voor de naamsverandering waarin het woordje bosbouw vervalt ten voordele van bos is de herkenbaarheid. Bosbouw roept bij veel mensen vraagtekens op. Bos is transparanter. Bosbouw verwijst teveel naar de beroepsvereniging. Wij staan in voor bos, niet meer, maar ook niet minder.

D.M.: Wat is naar jouw gevoel een belangrijke missie van de vbv de komende jaren?

B.M.: Als we zien dat de voorbije 10 jaar 6.000 ha bos is verloren gegaan, wel laat ons er dan maar voor zorgen dat de komende 10 jaar geen bos meer verloren gaat of dat het minstens gecompenseerd wordt. Laat ons bovendien de bosuitbreiding van 10.000 ha, voorzien in het Structuurplan Vlaanderen, proberen te realiseren. De Boerenbond heeft deze intentie mee ondertekend maar vecht ondertussen elke ha nieuwe bosuitbreiding aan.

Wat duurzaam bosbeheer betreft ben ik heel optimistisch: gecertificeerde bossen, bossen in het Ven, de dynamiek binnen Pro Silva, de bosgroepen, de beheersvisie van de afdeling Bos & Groen, vergroting van het bosreservatenetwerk.

Alles staat op papier, we moeten er nu gewoon werk van maken.

D.M.: Een laatste vraag, Bart.

Wat brengt de toekomst?

Een fusie tot 1 grote natuur- en bosvereniging?

B.M.: De toekomst is natuurlijk moeilijk in te schatten. Zoals ik de zaken nu ervaar, meen ik dat de vbv een absolute must is. Binnen de koepel van de BBL is heel duidelijk dat de verenigingen die een milieustempel hebben, staan voor het concept van duurzame ontwikkeling. De vbv is daarin heel sterk. Ze heeft een diep fundamenteel gevoel voor de ecologische aspecten, maar evengoed voor de sociale en economische aspecten van bosbeheer en bosgebruik. NGO's die met ontwikkelingssamenwerking bezig zijn hebben die voeling ook. De verenigingen die met natuur en natuurbehoud in strikte zin bezig zijn hebben dat niet. Zij delen bijvoorbeeld onze doelstelling van bosbehoud enkel in zoverre het om bossen met een hoge ecologische waarde gaat. Natuurbehoudmiddens hebben veel minder oog voor milieufuncties als opslag van CO₂, waterzuivering bufferfunctie. Ook het feit dat bossen hernieuwbare grondstoffen leveren, dat we daar een universele verantwoordelijkheid in dragen en dat we de medegebruikers van de open ruimte moeten responsabiliseren om tot duurzaamheid te komen, is niet bij hen doorgedrongen. Als zou blijken dat de idee van duurzame ontwikkeling meer ingang gevonden heeft, dan kunnen we misschien over een tiental jaar naar een fusie gaan van bos, natuur en landschap.

D.M.: Hartelijk dank.

De unit Bossen van WWF-België op het terrein

de samenwerking met de Compagnie Equatoriale des Bois (CEB) in Gabon

PABLO VAN SCHEL

De uitzonderlijke rijkdom van de tropische bossen in Gabon kan het best geïllustreerd worden door het feit dat maar liefst 20% van alle plantensoorten die er voorkomen, endemische soorten zijn, m.a.w. soorten die enkel in Gabon te vinden zijn. Ongeveer 75% van de landoppervlakte, ca 20 miljoen ha, is bebost. Gabon vormt dan ook een aantrekkingspool voor (veelal Europese) houtexploitanten die er voornamelijk de boomsoort okoumé (*Aucoumea klaineana*) voor exportdoeleinden kappen. Volgens de administratie van Waters en Bossen wordt ongeveer 40% van de beboste oppervlakte in Gabon door concessiehouders geëxploiteerd. De schadelijke 'neveneffecten' van dergelijke selectieve exploitatie zijn nagenoeg bekend. De aanleg van een uitgebreid wegnetwerk tot diep in het bos betekent een vrijgeleide voor jagers en een aantasting van waardevolle habitats, de exploitatie gebeurt zonder overleg met de lokale bevolking, er gaat geen aandacht uit naar de regeneratie van de gecommmercialiseerde boomsoorten, enz. ...

Sinds januari 2001 werkt WWF-België op het terrein samen met een concessiehouder, namelijk de 'Compagnie Equatoriale des Bois' (CEB). Het bewijs dat een duurzaam bosbeheer – aandacht voor economische, ecologische en sociale criteria – wel degelijk tot de mogelijkheden behoort. Het project wordt gefinancierd door de afdeling Milieu en Ontwikkeling van het Nederlands Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De CEB, dochter van de Franse groep Thanry, beschikt over een concessie van 615.000 ha, gelegen op ongeveer 30 km van Lastourville, en geldt als een 'modelonderneming'. De directie van CEB diende immers als eerste bos-

bouwmaatschappij in Gabon een beheerplan in bij de overheid. Intussen het enige beheerplan dat tot op heden werd goedgekeurd. In het beheerplan worden de activiteiten voor de komende 30 jaar gedefinieerd. De belangrijkste gecommmercialiseerde boomsoort is de okoumé die meer dan 90% van het uitgevoerde volume hout uitmaakt. Op jaarbasis wordt meer dan 150.000 m³ okoumé uitgevoerd. In mindere mate worden movingui, padouk, moabi, iroko, sapelli en youka gekapt. Naast een zagerij, heeft de onderneming in Libreville een eigen schilfinerbedrijf.

De technische bijstand die WWF aan de onderneming verleent, kan vele vormen aannemen: voor de CEB-arbeiders wordt een opleiding over de meest efficiënte kaptechnieken georganiseerd, regeneratietechnieken voor de gecommmercialiseerde soorten worden geoptimaliseerd en toegepast in minder waardevolle zones zoals voormalige exploitatiezones, en prospectieteams worden samengesteld en getraind om de meest waardevolle zones te identificeren zodat deze als reservaat zouden worden beheerd. Voor de samenwerking met WWF begon, waren binnen de concessie 6 zones, met een totale oppervlakte van 15.000 ha, als reservaat erkend. Voor alle 6 werd intussen een biodiversiteitsinventaris opgemaakt. De resultaten zullen verder als indicator worden gebruikt bij het vastleggen van andere zones die beschermd dienen te worden. WWF zal er bij de directie op aandringen deze bijkomende zones ook daadwerkelijk te beschermen.

Het belang van het aanleggen van verjongingsvlakken voor regeneratie van voornamelijk okoumé in minder waardevolle zones kan moeilijk onderschat worden: deze keuze zal er op lange termijn voor zorgen dat de onder-

Prospectieteams op zoek naar sporen van beschermde diersoorten.

neming niet telkens opnieuw nieuwe exploitatiezones moet aansnijden (met alle gevolgen vandien). wwf heeft intussen heel wat ervaring verworven op het vlak van het onderzoek naar de regeneratie van okoumé en enkele andere gecommercialiseerde boomsoorten, met name in het kader van een gelijkaardig project van technische assistentie aan een bosbouwmaatschappij in Gabon, de Société de la Haute Mondah (SHM).

Wie beweert dat de handel in bushmeat een lucratieve bezigheid en dus een courante praktijk is in Centraal-Afrika, trapt natuurlijk een open deur in. Om de impact van de jacht door arbeiders van de CEB te beperken werden al een reeks maatregelen genomen: het informeren van de arbeiders, het sluiten van toegangswegen tot het bos, enz. ... Ook verspreidde de CEB intussen dienstnota's over de jacht waarin het doden van beschermde diersoorten uitdrukkelijk verboden wordt. De komende maanden zullen nog een aantal

maatregelen worden afgekondigd, die veeleer repressief van aard zijn. De onderneming voorziet immers al voldoende alternatieven zoals aanvoer en kweek van verse vis, eenden, slakken en kleine knaagdieren, de aanleg van moestuinen en een bakkerij. De opvolging van deze activiteiten gebeurt door het project. Tijdens de komende maanden zullen CEB-personeelsleden kunnen deelnemen aan vormingssessies om tot betere resultaten te komen. Mettertijd zullen ook de bewoners van de 18 dorpen gelegen binnen de grenzen van de concessie worden gesensibiliseerd. Het is tevens de bedoeling hen te helpen bij het verfijnen van hun landbouw- en productie-activiteiten en bij de commercialisering van deze producten.

Ook op sociaal vlak neemt de CEB initiatieven. Na overleg met overheidsvertegenwoordigers en afgevaardigden van de 18 dorpen gelegen binnen de concessie, ondertekende ze een

conventie waarin de wensen en noden van de lokale bevolking worden erkend. Met de ondertekening van deze conventie verbindt de CEB er zich toe rond elk dorp een landbouwzone voor de lokale bevolking te vrijwaren en een fonds te creëren om te verdelen onder de dorpen die binnen haar concessie gelegen zijn. Per uitgevoerde m³ hout, maakt de onderneming een bedrag van 1.000 CFA (=1,52 €) over. De rol van wwf bestaat erin, na consultatie van de bevolking, de grenzen van deze landbouwzones voor elk dorp vast te leggen. Daarnaast treedt wwf op als bemiddelaar wanneer een dorp wil beslissen over het aanwenden van middelen uit het CEB-fonds. In Otoundou, één van de dorpen die in de buurt van huidige exploitatiezone liggen, werd beslist een schoolgebouw te bouwen, ... wat intussen gebeurd is. Deze sociale maatregelen zijn lovenswaardig, maar wwf beseft dat de discussie over de zelfontplooiing van de lokale bevolking heel wat complexer is.

Tenslotte nog dit: enkele maanden geleden verkreeg de onderneming het Keurhout-certificaat. Hoewel de kwaliteit van dit label (als middel om bosbeheerspraktijken te evalueren) ter discussie staat, toont dit wel aan dat de CEB-directie zeer goed beseft dat een duurzame productie als verkoopargument kan worden uitgespeeld ...

Meer informatie

wwf-België, Unit Bossen, E. Jacquemainln. 90,
1000 Brussel, tel.: (02) 340 09 54
e-mail: tropicalforest@wwf.be.

Maandag 17 december organiseert wwf-België in Brussel een workshop over het duurzaam beheer van de bossen in Centraal-Afrika. Tijdens deze workshop worden de resultaten van de wwf-projecten uitgebreid besproken. Lezers van de Boskrant die wensen deel te nemen aan deze workshop, kunnen een inschrijvingsformulier aanvragen bij de unit Bossen.

Bossanova van start!

Sexy en opwindend! Wat spreekt meer tot de verbeelding dan hier als 'peter' van het Parkbos deze persconferentie te mogen openen? Zo startte Nic Balthazar de persconferentie van Bossanova, de projectgroep voor het Parkbos in de Gentse regio. Hij is dan ook de uitverkoren 'peter' van het Parkbos.

Tijdens de persconferentie werd ook de eerste nieuwsbrief gelanceerd. Alle inwoners in de ruime omgeving van Gent en De Pinte kregen deze nieuwsbrief in de bus. Bossanova wil uitdrukkelijk de mogelijkheid creëren voor iedereen om mee te denken over de ontwikkeling en realisatie van het Parkbos.

Woont u niet in de Gentse regio, maar wil u als vbv-lid toch op de hoogte blijven van dit project kan u steeds terecht op onze website www.vbv.be of surf eens naar de speciale website die is gemaakt voor het Parkbos: www.parkbos.be.

Meer informatie volgt ongetwijfeld ook in de volgende Boskranten!

Verzuring in Vlaanderen: geen vuiltje aan de lucht?

AN DE SCHRIJVER

In de jaren '70 en '80 werd Europa opgeschrikt door onrustbarende meldingen van bossterfte ten gevolge van zure regen. De gezondheidstoestand van de Europese bossen ging sterk achteruit over een grote geografische regio. Vandaag de dag is de paniek weggeëbd: bossen blijken niet massaal te sterven, integendeel, de groei van beuk, fijnspar en grove den is spectaculair hoog te noemen.

'Een vergeten probleem' en een 'sluipend onheil', zo rapporteert de United Nations Environment Program (UNEP) de degradatie van de Europese bodems ten gevolge van verzuring, klimaatsverandering en erosie¹. Studies uit Europa en de us rapporteren een dramatische stijging van de bodemzuurtegraad en een bestendig verlies aan nutriënten in de bovenste 30 cm van de bosbodems. De Vlaamse bossen vertonen dezelfde symptomen. In bossen op zandbodems werd gedurende de periode 1950-2000 een significante stijging vastgesteld van de bodemzuurtegraad². De stijging was het sterkst in de bovenste bodemlagen. De zuurtegraad van deze bodems ligt momenteel 2 tot 5 keer hoger dan in 1950. Verder bleek dat de verzuring significant versneld is sinds 1985. De bovenste bodemlaag van de leembodems van het Meerdaalwoud is momenteel 4 keer zuurder dan in 1954³.

'Bodems zijn natuurlijke bronnen die niet minder belangrijk zijn voor de gezondheid van mens en milieu dan zuiver water en zuivere lucht', zo luidt het bij de UNEP. Verminderen van verzurende deposities is een essentiële stap tot het herstel van verzuurde bodems. In Vlaanderen zijn emissiereducties gepland. Momenteel bedraagt de gemiddelde verzurende depositie in Vlaanderen nog meer dan 4.000 zuurequivalenten/ha.jaar. De rest

wordt getransporteerd naar de buurlanden. De doelstelling op lange termijn bedraagt een gemiddelde verzurende depositie van 1.400 Zeq/ha.j. De kritische last voor verzurende depositie wordt dan in geen enkel bos-ecosysteem nog overschreden.

Naast een brongerichte aanpak zullen bijkomende maatregelen nodig zijn om de bovengenoemde doelstellingen te bereiken. Zo kan bijvoorbeeld ook de bosbeheerder via boomsoortenkeuze en bosbeheer verdere verzuring tegengaan. Omvorming van homogene naaldbossen op zandbodems in Vlaanderen kan bijvoorbeeld gebeuren door het inbrengen van eik, berk, lijsterbes en spork. Ook in andere Europese landen en de us raakt men er meer en meer van overtuigd dat het omvormen van homogene plantages een essentiële stap is om bosbodems te beschermen tegen verzuring en vermesting.

Deze problematiek wordt aangekaart op de studiedag van 29 november: 'BOS-OMVORMING: noodzaak en praktijk van een effectgerichte maatregel tegen verzuring en vermesting'.

Meer informatie

- 1 UNEP-rapport: 'Down to earth: Soil degradation and sustainable development in Europe: A challenge for the 21st century'.
- 2 Campforts E., De Schrijver A., De Temmerman L. & Lust N. (2001). Verzuring van zandige bosbodems in Vlaanderen in de periode 1950-2000. Groene Band 114, p. 22-40.
- 3 Bauwens Bram. Stuurvariabelen voor vegetatiedynamiek in het Meerdaalwoud (Vlaams-Brabant) over de periode 1954-2000. Scriptie aan de Universiteit Gent, Faculteit landbouwkundige en toegepaste Biologische Wetenschappen, 117 p.

Studiedag Bosomvorming

Noodzaak en praktijk van een effectgerichte maatregel tegen verzuring en vermesting. Bosomvorming is noodzakelijk om de Vlaamse bossen in staat te stellen aan de actuele eisen van multifunctionaliteit te voldoen. Op arme zandgronden is omvorming van overwegend naaldbossen naar loofbossen één van de belangrijkste maatregelen. Om te anticiperen op de problematiek van verzuring en vermesting blijkt deze boomsoortenwissel op korte termijn een noodzakelijke effectgerichte maatregel. Recent werd immers vastgesteld dat deposities en uitspoeling van verzurende en vermestende polluenten in loofbossen significant lager liggen dan in naaldbossen. Deze vaststelling pleit voor een versnelde doorvoering van de voorgenomen bosomvorming. Bosomvorming krijgt zo de dimensie van een interne actie van de bossector in het milieubeleid. De dwingende noodzaak de emissies te temperen, blijft wel noodzakelijk.

Omdat onderzoek en praktijk van bosomvorming op zandgronden nu al meer dan 10 jaar lopen, kunnen voorbeelden van genoemde boomsoortenwissel voorgesteld worden. Het is mogelijk om op relatief korte termijn deze boomsoortenwissel op een natuurlijke manier te induceren en totaal nieuwe bestandsstructuren te laten ontstaan. De economische haalbaarheid van deze praktijk is evenwel een belangrijk punt voor de toekomst van deze omvormingen.

Inschrijvingen

Inschrijving via VBV: 1.200 Bfr./29,75 € (200 Bfr./4,96 € voor studenten), te storten op rekeningnummer 448-3605351-56 met vermelding 'Studiedag Bosomvorming'.

Programma 29 november 2001

- 09u.30 Verwelkoming
- 09u.45 Stijn Overloop (VMM):
Verzurende en vermestende deposities in Vlaanderen: heden en toekomstverkenning
- 10u.10 Bram Bauwens (RUG):
Vegetatiedynamiek onder invloed van verzuring en vermesting
- 10u.35 Pauze
- 11u.00 An De Schrijver (RUG):
Bosomvorming als effectgerichte maatregel tegen verzuring en vermesting van bossen op zandgrond
- 11u.25 Gert van Hoydonck (Envico):
Modellering van de impact van vegetatie op de waterkwaliteit in stroombekkens
- 11u.50 Discussie
- 12u.20 Lunch
- 14u.00 Beatrijs Van der Aa (IBW):
Wetenschappelijke aspecten van bosomvorming
- 14u.25 Guy Geudens en Vincent Kint (RUG):
Structuur in natuurlijke verjongingen van berk en den: ontwikkeling in menging en ongelijkjarigheid
- 14u.50 Pauze
- 15u.15 Erik Van Boghout (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap afdeling Bos & Groen): Bosomvorming in de praktijk: het beheer van openbare bossen in de Kempen
- 15u.40 M. N. Van Wijk (Alterra):
Economische aspecten van omvorming van naaldboombossen naar gemengde loofboombossen
- 16u.05 Discussie
- 16u.35 Besluiten

Locatie

Het Pand – Zaal Vermeylen
Onderbergen 1
9000 Gent

Winnaars van de Zomerzoektochten 2001

Hoofdprijs

Van Heuckelom Marc (Kalmthout)

Een waardebond voor een weekend van 2 personen ter waarde van 8000 Bef. geschonken door Toerisme Limburg uit het aanbod hoeve/plattelandsvakantie uit de brochure Vlaanderen Vakantieland en een boekenpakket ter waarde van 7.500 Bef.

Eerste prijzen per provincie

Hoofdprijs West-Vlaanderen

Van de Putte Bob (Kasterlee)

Toerisme Oost-Vlaanderen schenkt een vakantiecheque van 5.000 Bef. uit de brochure Vlaanderen Vakantieland.

Hoofdprijs Oost-Vlaanderen

Van Buggenhout Wim (Opwijk)

Toerisme Kempen schenkt 1 waardebond voor een driedaags fietsarrangement 'grenslandtrip' voor 2 personen in een trekkershut, inclusief 2 overnachtingen met ontbijt en routebeschrijving plus infopakket.

Hoofdprijs Vlaams-Brabant

Bogaerts Willy (Meise)

Het provinciaal domein De Nekker schenkt 1 overnachting in een trekkershut ter waarde van 1.100 Bef. Deze prijs wordt aangevuld met een boekenpakket ter waarde van 4.000 Bef.

Hoofdprijs Limburg

Daemen Gielis (Retie)

1 samengesteld boekenpakket ter waarde van 5.000 Bef.

Hoofdprijs Antwerpen

Van Laere Hilde (Temse)

1 samengesteld boekenpakket ter waarde van 5.000 Bef.

Winnen een boekenpakket of CD-ROM ter waarde van 2.000 Bef.

Verheyen Dirk (Mortsel)

Meyvis Ludo (Ravels)

De Laender Daniel (Heusden)

Hannes Paul (Balen)

Leinfelder Werner (Schoten)

Dereyck Micheline (Diepenbeek)

Robert Jan (Tienen)

Smessaert Johan (Beernem)

Familie Claes Somers (Sint Niklaas)

Van Gestel-Mermans (Retie)

Van Muylem Hilde (Willebroek)

Daemen M. (Kapellen)

Borremans Michel (Ninove)

Brenda Frans (Reet)

Cuypers Maurice (Hasselt)

Lapon Kris (Zonnebeke)

Familie Wauters- Dedrie (Melle)

De Beukeleer Mia (Kasterlee)

Govaerts Geert (Kasterlee)

Vande Walle Germain (Zerkegem)

Nogmaals hartelijke dank aan onze sponsors:

Min. van de Vlaamse Gemeenschap afdeling Bos & Groen, Afdeling Natuur, Toerisme Limburg, Toerisme Kempen, Stichting Leefmilieu Toerisme Oost-Vlaanderen, Uitgeverij Lannoo, Uitgeverij Davidsfonds, Aquaterra, Stad Sint Niklaas, Provinciaal Domein De Nekker, Afspanning Den Valk, Taverne 't Plat Dak, Kasteel van Horst 'Wagenhuis', Brasserie Mary Tudor en Taverne De Ronde.

Antwoorden

Antwerpen: zilverreiger

Limburg: leemgebied

Oost-Vlaanderen: binnenduin

West-Vlaanderen: kastelensite

Vlaams-Brabant: bosrelict

Hoofdprijs: koningsvaren

FUIF TROPISCH BOS

Ten voordele van
lokaal gedragen projecten
in de tropen

BALZAAL VOORUIT
VRIJDAG 15 FEBRUARI 2002
DEUREN VANAF 21.30 UUR

INKOM: VVK: 4 EURO
STUDENTEN: 2.5 EURO
KASSA: 5 EURO

KAARTEN TE VERKRIJGEN VANAF JANUARI
OP HET VBV SECRETARIAAT

VBV SECRETARIAAT
GERAARDSBERGSE STEENWEG 267
9090 GONTRODE
TEL.: (09) 252 21 13
E-MAIL: INFO@VBV.BE

ABONNEMENTSVERNIEUWING

*Hernieuw vandaag nog uw lidmaatschap
van de VBV
en blijf verder op de hoogte
van alle bosweetjes.*

Voor 550 Bef./13,63 € ontvang je dan een jaar lang
de Boskrant inclusief de Zomerboskrant
met de verrassende zoektochten.

Voor 650 Bef./16,11 € ontvang je eveneens
driemaal de Groene Band,
het wetenschappelijk tijdschrift van de VBV.

Studenten betalen slechts 350 Bef./8,68 €

Rekeningnummer: 448-3605351-56
met vermelding 'Lidmaatschap VBV 2002'.

Uniek standaardwerk over rituele planten

Sinds oktober 1999 bestaat in het Nederlandse taalgebied een uniek 'Compendium van rituele planten in Europa'. Het werd samengesteld door professor Marcel De Cleene en Marie Claire Lejeune en telt meer dan duizend pagina's. Alle Europese bekende planten worden, zowel vanuit botanische als culturele gezichtshoek, belicht en geardeerd met fraaie illustraties. Zo worden het rituele gebruik, de symboliek en de toepassingen in bijvoorbeeld de kruidengeneeskunde, landbouw, huis, tuin en keuken beschreven.

Plantkundige Marcel De Cleene (54) is sinds 1988 wetenschappelijk voorlichter van de Gentse universiteit. Hij doceert ondermeer etno-botanie, dit is het gebruik van planten in de volkscultuur. Ook coördineert hij een Europees project over de biologische afbraak van culturele gebouwen, is hij betrokken bij een internationaal onderzoek naar bacteriële ziekten bij rijst. Daarnaast publiceerde hij talrijke vulgariserende wetenschappelijke artikels en enkele boeken over planten. Het belangrijkste is ongetwijfeld het bovengenoemde compendium, een standaardwerk dat in geen enkel ander taalgebied bestaat. Een Engelstalige vertaling wordt uitgegeven in het najaar van 2002 en zal deze wetenschappelijke publicatie terecht een internationale uitstraling bezorgen.

Het boek is het resultaat van een jarenlange zoektocht naar zoveel mogelijk informatie over Europese planten. Aanleiding voor deze uitgave was een kind dat vergiftigingsverschijnselen vertoonde na het eten van gouden regen. Men zocht een bioloog die daar meer informatie kon over geven en men belandde zo bij prof. Marcel De Cleene. Na verloop van tijd kwam het tot voordrachten en de publicatie van de 'Elsevier-gids voor giftige planten'.

Prof. Marcel De Cleene speurde intussen verder naar alle mogelijke informatie over ook andere dan giftige planten. Hij begaf zich in de antieke wereld, ging na wat planten betekenden voor Grieken, Romeinen en Kelten, vlooiden de bijbel uit op het gebruik ervan, enz.

Alle gegevens werden gebundeld en het resultaat werd dit unieke handboek, een turf van méér dan 1350 bladzijden. Door de vlotte schrijfstijl en de aandacht voor onder andere geneeskundig, ritueel en cultureel gebruik – ook in onze hedendaagse maatschappij – van de in Europa voorkomende planten, is het compendium interessant voor een veel breder publiek dan alleen maar specialisten. Het bevat ook interessante wetenswaardigheden over de oorsprong van bepaalde gebruiken, symbolen, betekenissen, enz.

Een voorbeeldje...

Over laurier en het lauweren met de laurierkrans aan wie zich onderscheiden heeft.

De sterk ruikende aromatische laurierboom werd in de antieke wereld geassocieerd met de zuiverende zonnegod Apollo, en dus met zuiverings- en reinigingsriten, om mensen van epidemieën en morele fouten te zuiveren. Daardoor was hij niet alleen een zuiveringsboom maar ook een verzoeningsboom. De Griekse veldheren die als overwinnaar terugkwamen van de strijd versierden zich met een laurierkrans omdat ze dachten zich op die manier te zuiveren van het bloedvergieten. Aldus werd deze krans het symbool van de militaire overwinning. Ook de Romeinse keizers tooiden zich met de 'bacca lauri'. Later zou die zegekrans te beurt vallen aan alle overwinnaars.

Laurier ligt niet alleen aan de oorsprong van het woord laurea, maar ook van het Engelse bachelor. De edelman die in de middeleeuwen ridder wou worden was een baccalaureus en moest ongehuwd en van onberispelijk gedrag zijn. Baccalaureaat was ook een academische graad. Hij zou later in heel Europa opnieuw worden ingevoerd. Momenteel is, wie in het Franse onderwijs slaagt in het laatste jaar middelbaar, en dus toegang krijgt tot hogere studies, ook een baccalaureaat.

Het boek biedt gelijkaardige wetenswaardigheden over méér dan honderd planten, en is met talrijke afbeeldingen in kleur of zwart-wit geïllustreerd. Een index van 140 pagina's én uitgebreide voetnoten, verhogen de waarde van dit standaardwerk.

Het verdient een plaats op elke boekenplank.

Uitgegeven door:
Stichting Mens en Cultuur
Maaltebruggestraat 288
B-9000 Gent
tel.: (09) 245 37 43
Prijs: 4,350 frank.